

KOMPLEX BUDOV HISTORICKEJ TRNAVSKEJ UNIVERZITY

Návrh na zápis lokality do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO

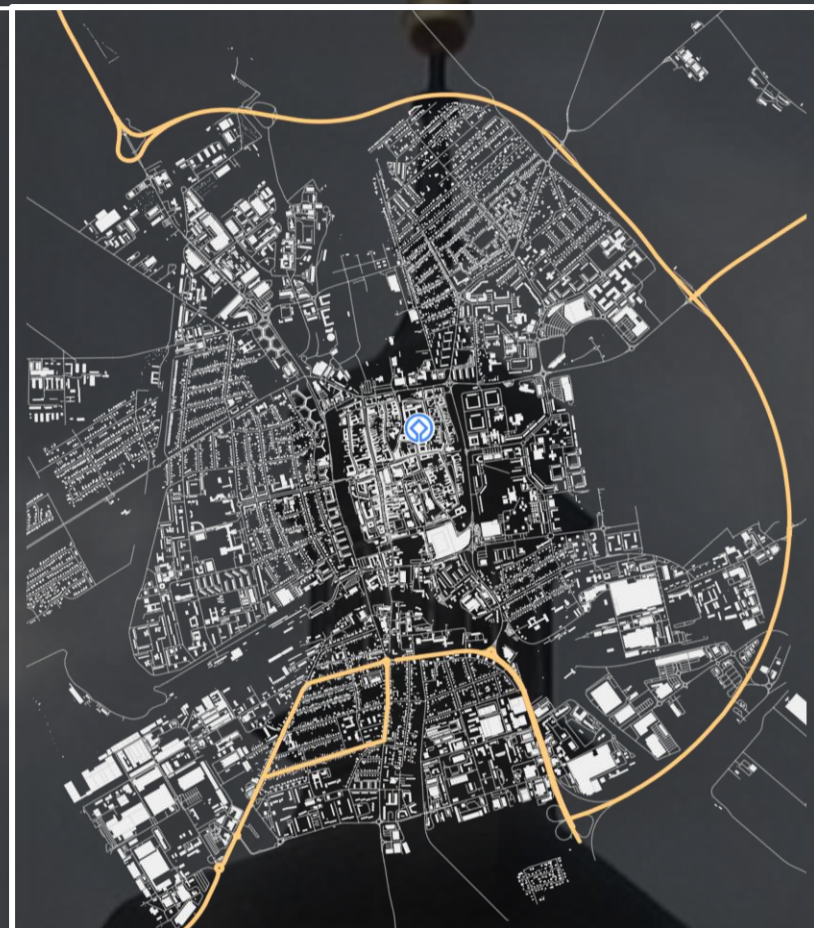
HISTORICKÁ TRNAVSKÁ UNIVERZITA

Poloha:

Poloha v rámci SR

Univerzitné námestie 602/3, 91701 Trnava, Slovensko
N 48°22.83', E 17°35.30' (CET)

Poloha v rámci Trnavy

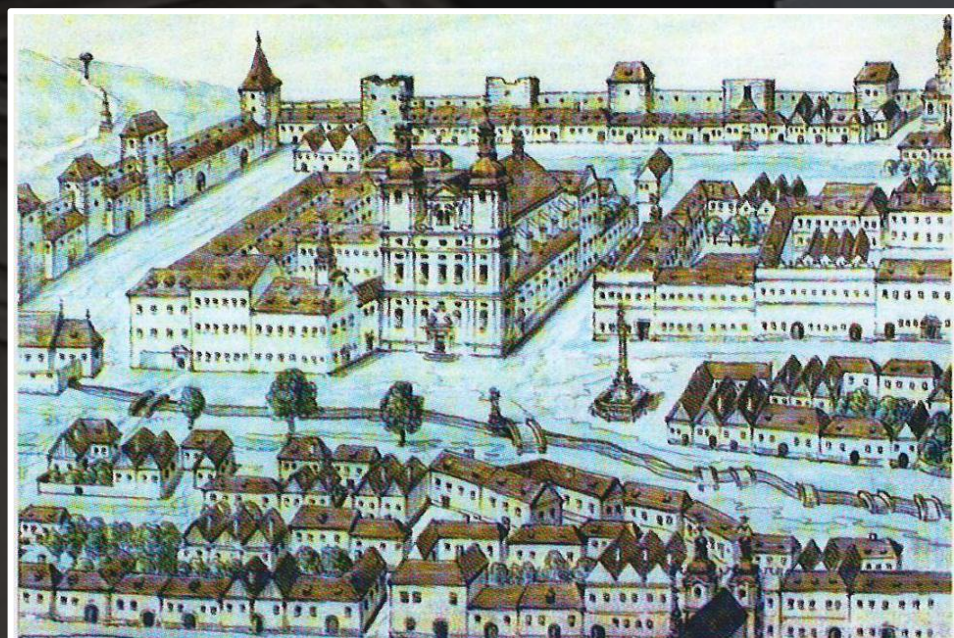

Popis lokality a história:

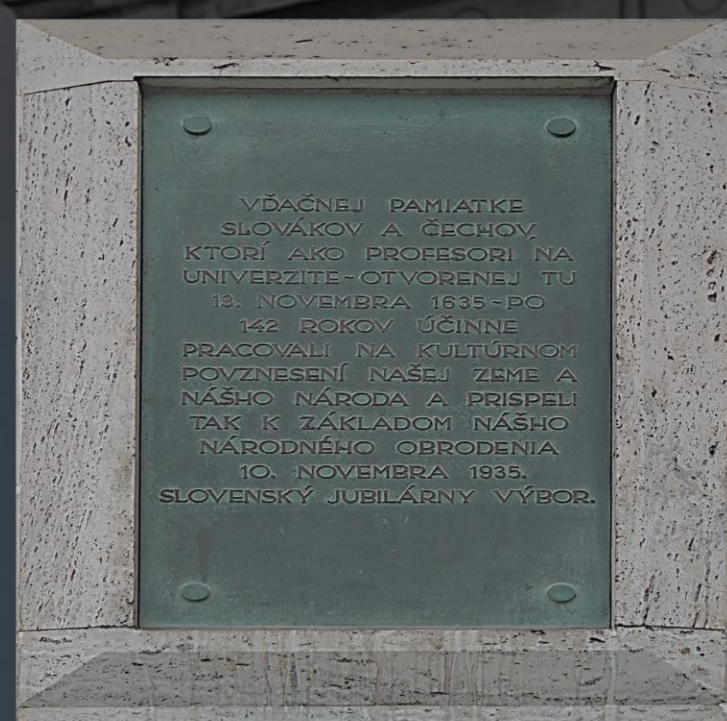
Môj návrh na zápis lokality do zoznamu svetového dedičstva UNESCO je súbor ôsmich barokových budov bývalej Trnavskej univerzity. Univerzitu založil roku 1635 v Trnave (vtedajšom sídle Ostrihomského arcibiskupstva) Peter Pázmaň – jedna z najvýznamnejších osobností protireformácie. Išlo o druhú najstaršiu univerzitu na území Slovenska. Jej vznik priniesol významný rozvoj vysokého školstva a vedy v regióne – na univerzite študovali študenti viacerých národností, ktoré v tej dobe v Uhorsku žili, vrátane Slovákov, Maďarov, Chorvátov a Nemcov. Svojho času mala univerzita protireformačné zameranie a bola nástrojom katolíckej cirkvi. Spravovaná bola jezuitmi, ktorí tu zabezpečovali vysokú úroveň výučby, ako i prísnu organizáciu štúdia.

Spočiatku na univerzite fungovali len dve fakulty – teologická a filozofická. Tie boli umiestnené v priestoroch pôvodného jezuitskeho kláštora a kolégia. V bezprostrednej blízkosti bol postavený Katedrálneho kostola sv. Jána Krstiteľa, ktorý je dominantou komplexu. Okrem toho boli súčasťou komplexu i budovy slúžiace na ubytovanie študentov, kaplnky, či malá divadelná sála. V roku 1770 ako posledná pribudla budova lekárskej fakulty.

V rovnakom roku bola univerzita zoštátnená a v roku 1777 bola nariadením Márie Terézie premiestnená do Budína. Architektúra budov dodnes zachytáva pôvodný charakter univerzity, pričom prostredníctvom historických budov sa tu zachováva náhľad do vývoja vzdelávania a vedy v rámci strednej Európy.

Univerzita na rytine z 18. storočia

Pamätná plaketa na stene teologickej fakulty

Ochrana lokality:

Komplex sa nachádza priamo v historickom centre mesta Trnava, ktoré je vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Akékoľvek úpravy tu podliehajú schváleniu pamiatkovým úradom. Konkrétne budov historickej Trnavskej univerzity sa týkajú nasledujúce opatrenia:

- **Nutnosť zachovať objem a výraz** – všetky budovy
- **Nutnosť zachovať historickú exteriérovú plastiku** – budova lekárskej fakulty
- **Zachovanie historickej zelene** – priestory pred budovou lekárskej fakulty
- **Obnova historickej zelene** – átriové priestory v rámci komplexu

Komplex budov bol v roku 1970 vyhlásený za **národnú kultúrnu pamiatku**. Takéto pamiatky tvoria najvýznamnejšiu súčasť bohatstva národa a užívajú zvýšenú ochranu. Vlastníci sú povinní budovy udržiavať v dobrom stave. Akékoľvek úpravy a obnovy vyžadujú odborný posudok.

V súčasnosti sú budovy v dobrom stave. Výnimkou je len jedna z budov – Adalbertinum, dnes vo vlastníctve Trnavskej univerzity – v zlom stave. Týka sa najmä vonkajšej fasády a priestorov záhrady. V roku 2019 však prebehla už prvá fáza rekonštrukcie, kedy prešla oprava strecha. Dnes už existujú plány na revitalizáciu zbytku budovy.

Podobné pamiatky UNESCO vo svete:

Zvýšiť potenciál na zápis pamiatky do zoznamu UNESCO môžu obdobné pamiatky vo svete. Medzi podobné pamiatky na zozname svetového dedičstva UNESCO sa radia portugalská *Universidade de Coimbra*, ktorá sa na zoznam dostala vďaka svojej architektúre a tradíciám. Na zozname je i historické centrum hlavného mesta Litvy – Vilnius, ktorého súčasťou je i komplex novovekých univerzitných budov.

Vilniuská univerzita

Univerzita v Coimbre

Splnené kritéria pre zápis:

Kritérium (iv.) – Je výnimočným príkladom typu budovy, architektonického alebo technologického súboru alebo krajiny, ktorá predstavuje významnú etapu (významné etapy) ľudskej histórie;

Budovy historickej Trnavskej univerzity v súčasnosti predstavujú výnimočne zachovalý príklad novovekej univerzitnej architektúry. Sú zakomponované priamo v historickom mestskom centre v rámci komplexu, ktorý integruje vzdelávacie, obytné a duchovné funkcie. Dodnes je tu dobre čitateľná ich vnútorná organizácia z čias, keď ešte slúžili ako posluchárne, knižnice, či domovy pre študentov. Zároveň lokalitu možno považovať za charakteristický príklad jezuitskeho vzdelávacieho komplexu, ktorý bol typický pre obdobie novoveku v strednej Európe a slúžil ako nástroj protireformácie. Vďaka tejto zachovalosti a komplexnosti ide o ojedinelý doklad univerzitného života a organizácie na tomto území v rámci tohto obdobia.

Teologická a filozofická fakulta:

Najstaršie budovy komplexu. Budovy tvoria šesť kridiel. Svojho času tu sídlila aj univerzitná knižnica. V súčasnosti tu sídli vojenský archív SR.

Kostol sv. Jána Krstiteľa:

V čase univerzity išlo o univerzitný kostol. Išlo o prvú ranobarokovú stavbu na území SR. V dnešnej dobe ho spravuje Trnavská arcidiecéza.

Lekárska fakulta:

Najmladšia budova. Na budove je socha sv. Jána Nepomuckého z roku 1732. Dnes tu sídli Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity.

Šľachtický konvikt:

Najreprezentatívnejšia budova komplexu. Bola určená na bývanie študentov zo šľachtických rodín. Vyznačuje sa honosným vstupným portálom.

Propagácia a hodnotenie nominácie:

Obyvatelia mesta Trnava majú prevažne pozitívny vzťah k historickému dedičstvu a tradíciám mesta. V meste sa dodnes udržiava jarmočná tradícia a konajú sa tu i ďalšie podujatia. Mesto má teda skúsenosti v oblasti zachovávaní histórie a tradícií, ako i s ich propagáciou. Je dobre dopravne prepojené s inými krajskými mestami, ako napríklad Bratislava, Nitra a Trenčín a je tu existujúca infraštruktúra, ktorá umožňuje rozvoj turizmu a prijímanie návštevníkov. Problémová môže byť dopravná infraštruktúra, vrátane hromadnej dopravy v centre mesta. Konflikt sa môže týkať i prebiehajúcej výstavby v okolí univerzity, ktorá by sa v prípade zápisu nachádzala v rámci nárazníkovej ochrannej zóny lokality.

HISTORICKÁ TRNAVSKÁ UNIVERZITA

Záver:

Komplex budov historickej Trnavskej univerzity kombinuje architektúru, vzdelávanie a kultúrne dejiny. Zapadala do stredoeurópskeho vývoja a mala významný vplyv na kultúrny vývoj Slovenska. Vďaka zachovalosti svojho historického rázu a usporiadania ide v rámci Slovenskej republiky o jedinečný komplex. Priestory však naďalej slúžia vzdelávaniu, výskumu a kultúrnym aktivitám. Jeho ochrana poskytuje príležitosť posilniť miestnu identitu. UNESCO status by posilnil atraktivitu mesta a podporil by jeho ďalšie zachovanie, udržanie a obnovu. Historické priestory by tu mohli tak naďalej pripomínať bohatú históriu vzdelávania.

ZDROJE:

- PŠENÁK, Jozef. Trnavská univerzita v dejinách slovenského vysokého školstva. Zborník Pedagogica XIII. Bratislava: 1995, s. 155 – 169. ISBN 80-223-0927-3

- <https://www.pamiatky.sk/ochrana-pamiatok/zasady-ochrany-pamiatkovej-rezervacie/zasady-ochrany-pr-trnava>
- <https://www.trnava.sk/stranka/historia-a-pamiatky>
- <https://www.truni.sk/news/adalbertinum-historicka-budova-druha-etapa>

Igor Dobšovič
2. bZRR